

287180 – ئاللاھ تائالانىڭ «مۇسۇلمان بولغان كىشىنىڭ ئەۋۋىلى» ۋە «مۇمىنلەرنىڭ ئەۋۋىلى» دېگەن

ئايەتنىڭ مەنىسى توغرىسىدا

سۇئال

قۇرئان كەرىمدىكى: **قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ اتَّخَذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ** تەرجىمىسى: «(ئى مۇھەممەد!) بۇ مۇشرىكلارغا ئېيتقىنكى، ئاسمانلارنى، زېمىننى يوقتىن بار قىلغۇچى ئاللاھتىن غەيرىنى مەبۇد تۇتامدىم؛ ئاللاھ رىزىق بېرىدۇ، ئۆزى رىزىققا موھتاج ئەمەس. (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، مەن (بۇ ئۆممەت ئىچىدە خۇدانىڭ ئەمرىگە) بويسۇنغۇچىلارنىڭ ئەۋۋىلى بولۇشقا بۇيرۇلدۇم. (ماڭا دېيىلىدىكى) سەن ھەرگىز مۇشرىكلاردىن بولمىغىن. [سۈرە ئەنئام 14-ئايەت].

يەنە: **وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ** تەرجىمىسى: «مۇسا بىز ۋەدە قىلغان ۋاقىتتا كەلگەن ۋە پەرۋەردىگارى ئۇنىڭغا (بىۋاسىتە) سۆز قىلغان چاغدا: پەرۋەردىگارىم! ماڭا ئۆزۈڭنى كۆرسەتكىن، سېنى بىر كۆرۈپ ئالاي، دېدى. ئاللاھ: مېنى (بۇ دۇنيادا) ھەرگىز كۆرەلمەيسەن (چۈنكى ئىنساننىڭ بۇ ئاجىز تېنى بۇنىڭغا تاقەت قىلالمايدۇ). لېكىن تاغقا قارىغىن، ئەگەر تاغ ئورنىدا مەھكەم تۇرالىسا، مېنى كۆرەلمەيسەن دېدى. پەرۋەردىگارى تاغقا تەجەللى قىلىش بىلەن، تاغنى تۈپتۈز قىلىۋەتتى، مۇسا بەھوش بولۇپ يىقىلدى. ئۇ ھوشغا كېلىپ: (پەرۋەردىگارىم!) سەن پاكئۇرسەن، ساڭا تەۋبە قىلدىم، مەن (سېنىڭ ئۇلۇغۇقۇڭغا) ئىشەنگۈچىلەرنىڭ ئەۋۋىلىمەن، دېدى. [سۈرە ئەئراپ 143-ئايەت] بۇ ئايەتلەرنىڭ ئارىسىدا زىتلىق بارمۇ؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن. بىرىنچى: قۇرئان كەرىم ئايەتلىرىدە ھېچ قانداق زىتلىق يوق، زىتلىق قۇرئاننى ئوقۇغۇچىلارنىڭ چۈشەنچىسىدە پەيدا بولىدۇ، ئاللاھ خالىسا بۇ زىتلىق ئىزدىنىش ۋە ئالىم-ئۆلىمالاردىن سوراڭىز ئارقىلىق يوق بولىدۇ.

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا** تەرجىمىسى: ئۇلار قۇرئان ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزمەيدۇ؟ ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغاندەك) ئاللاھتىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئەلۋەتتە ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى. [سۈرە نىسا 82-ئايەت].

ئىككىنچى: ئىككى ئايەتتىكى ئەۋۋەلىيەتتىن بولغان مەقسەت، نىسبى ئەۋۋەللىك، بۇنىڭدىن ھەممىدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتىش مەقسەت قىلىنىدۇ، بەزى ۋاقىتتا بۇنىڭ بىلەن ئۆز دەۋرىدە، ئۆممىتى ئىچىدە ياكى يۇرتىدا ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا ئىشلاردا ئىلگىرى بولغانلىقى مەقسەت قىلىنىدۇ.

شەك- شۇبھىسىز بارلىق پەيغەمبەرلەر ئىمانغا ئۆممىتىدىن ئىلگىرى بولغۇچىدۇر، مۇسا ئەلەيھىسسالام ئۆممىتىدىن بۇرۇن مۇسۇلمان بولغان، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆممىتىدىن بۇرۇن ئىسلامغا كىرگەن، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئۆممىتى ئىچىدە مۇسۇلمان بولغانلارنىڭ ئەۋۋىلى ئىكەنلىكى توغرىسىدا خەۋەر بېرىشى توغرىدۇر.

ئايەتتىن مۇتلەق ئەۋۋەلىيەت(بىرىنچىلىك) چۈشۈنۈلمەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئايەتلەرنىڭ ئارىسىدا خاتالىق ياكى زىتلىق بولۇشى مۇمكىن بولمايدۇ. ھەقىقەتەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن مۇسا ئەلەيھىسسالام ئۆزىدىن ئىلگىرىكى ئادەم ئەلەيھىسسالام، نۇھ ئەلەيھىسسالام، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭدىن باشقا پەيغەمبەرلەردىن، مۇسۇلمانلار ۋە مۇئمىنلەردىن ئىلگىرى بولغان، بۇ قۇرئان كەرىمدە ئوچۇق بايان قىلىنغاندۇر.

ئىمام تەبەرى رەھىمەھۇللاھ بىرىنچى ئايەت توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: پەرۋەردىگار مېنى ئەۋۋەلدە مۇسۇلمان بولۇشقا بۇيرىدى دېگەن دەيدۇ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام: مەن ئاللاھقا قۇلچىلىق قىلغۇچى، بۇيرۇق- چەكلىمىلىرىگە بويسۇنغۇچى ۋە مۇشۇ زامان- دەۋرىدىكى ئاللاھقا بويسۇنغۇچىلارنىڭ ئەۋۋەلىدۇرمەن دەيدۇ. ["جامئۇل بايان" 9-توم 177-بەت]."

تەبەرى يەنە ئەتراپ سۈرىسى مۇسا ئەلەيھىسسالام ھەققىدىكى 143-ئايەت توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: "مەن قەۋمىدىن ساڭا ئىمان ئېيتقۇچىلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن، سېنى دۇنيادا ھېچ كىشى كۆرەلمەيدۇ ئەگەر كۆرسە ھالاك بولىدۇ" ["تەپسىر تەبەرى" 10-توم 432-بەت]."

ئۆلىمالار بۇ ئىككى ئايەتنىڭ تەپسىرىدە نۇرغۇن سۆزلەرنى زىكىر قىلدى، ئايەتتىكى ئەۋۋەلىيەت (بىرىنچىلىك) سۆزىنى يۇقىرىدا بايان قىلىنغاندەك ئۆز دەۋرىدىكى كىشىلەرنىڭ ئەۋۋەلى دەپ بېكىتتى، ياكى پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن خاس دىنغا بىرىنچى بولۇپ كىرگۈچى، ئاللاھ ئۇ پەيغەمبەرگە ۋەھىي قىلغان خاس شەرىئەتكە ئەۋۋەل ئىمان ئېيتقۇچى دېمەكتۇر. بۇ يەردە ئەۋۋەلىيەت(بىرىنچىلىك)نىڭ يوللىرى مەخپى ئەمەس، ئۇ پەيغەمبەر ئاشۇ ۋەھىينى پەرۋەردىگار دىن تۇنجى قوبۇل قىلغۇچى، تۇنجى تەستىق قىلغۇچى ۋە ئۇنىڭغا تۇنجى ئەگەشكۈچىدۇر.

غەرناتىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: بۇ بېكىتىلسە، ئايەتتىكى: مەن مۇسۇلمان بولغانلارنىڭ ئەۋۋىلى بولۇشقا بۇيرۇلدۇم دېگەن بۇيرۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس بولۇپ، ئۇنىڭغا باشقىلار شېرىك بولمايدۇ. ئەنئام سۈرىسىدىكى: **ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام: مەن مۇسۇلمان بولغۇچىلارنىڭ بىرىنچىسى بولۇشقا بۇيرۇلدۇم، دېگەن** دېگەن ئايەتمۇ شۇنىڭ ئوخشىشىدۇر. بۇنىڭ مەنىسىمۇ ئىلگىرىكى ئايەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، بەلكى بۇ ئايەتلەرنىڭ ئارىسىدا ئىختىلاپ بولمايدۇ. ئاشۇ بۇيرۇق-

چەكلىمىلەردىن بولغان ھۆكۈم بولۇپ، ئۇنى پەرىشتە ئېلىپ كەلدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۆزىگە خىتاب قىلىنغان نەرسىنى قوبۇل قىلدى، ئۇنى تەستىقلىدى(ئىشەندى)، ئۆزىنى پەرۋەردىگارىغا بويسۇندۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىگە خىتاب قىلىنغان نەرسىنى قوبۇل قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن ئەتراپىدىكى كىشىلەرگە خىتاب قىلدى. بۇ ۋەھىينى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام جەبرائىل ئەلەيھىسسالام ئارقىلىق قوبۇل قىلغاندىن كېيىن ھېچ قانداق بىر كىشىنىڭ بۇنى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن قوبۇل قىلماسلىقتىن باشقا يولى يوق. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇئمىنلەرنىڭ ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلى(بىرىنچىسىدۇر)بۇ بىرىنچىلىك پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن باشقىغا مۇمكىن بولمايدۇ ۋە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن باشقىغا نىسبەت بېرىلمەيدۇ". ["مەلاكىل تەئۋىل"2-توم 425-بەت].

ئىبنى ئاشۇر رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "مۇسۇلمان بولغانلارنىڭ بىرىنچىسى دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسى، ئاللاھ تائالا ئۇنى ئەۋەتكەن ئىسلام بىلەن سۈپەتلەنگەن كىشىنىڭ بىرىنچىسى دېگەنلىكتۇر. بۇ قۇرئان كەرىم ئېلىپ كەلگەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا خاس بولغان ئىسلامدۇر. قۇرئان كەرىم ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر ئىمان ئېيتقان كىتابلاردىن ئارتۇقتۇر، چۈنكى قۇرئان كەرىمدە ئوچۇق باياناتلار ۋە ئەپۇچانلىق بار". ["ئەتتەھرىر ۋەتتەنۋىر"7-توم 159-بەت].

"تەپسىر زەمەخشەرى" 2-توم 10-بەت. ۋە "تەپسىر رازىي"12-توم 492-بەتكە قارالسۇن.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.